

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 12.05.2000
KOM(2000) 284 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

På vej mod et Europa uden barrierer for handicappede

INDHOLDSFORTEGNELSE

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET På vej mod et Europa uden barrierer for handicappede	1
1. SAMMENDRAG.....	3
2. INDLEDNING - HANDICAP SOM EN FÆLLESSKABSSAG	4
2.1. En ny indfaldsvinkel til handicap.....	4
2.2. En række større fremskridt	5
2.3. Et nyt fremstød.....	7
3. DEL I: EN VEJVISER TIL EN ØGET MERVÆRDI PÅ FÆLLESSKABSPLAN	8
3.1. På vej mod en øget mobilitet som et aspekt af borgerskabet.....	8
3.2. På vej mod bedre adgangsmuligheder - Behovet for at imødegå mangler i politikken på tværs af sektorer	10
3.3. Udnyttelse af informationssamfundet til gavn for alle - E-Europe-initiativet og handicap.....	12
3.4. Mulighedsskabende teknologi - På vej mod et mere udviklet fællesmarked for hjælpeteknologi	13
3.5. Beskyttelse af handicappede forbrugeres rettigheder og interesser på markedspladsen.....	14
4. DEL II: POLITISKE REDSKABER TIL OPNÅELSE AF EN ØGET MERVÆRDI PÅ FÆLLESSKABSPLAN	15
4.1. Udlægning af tallene og forståelse for behovene.....	16
4.2. Udformning af rummelige EU-programmer.....	16
4.3. Eksemplets magt	17
4.4. Høring af handicappede.....	19
4.5. Styrkelse af samordningen mellem Kommissionens tjenestegrene	19
5. DEL III: DEN VIDERE UDVIKLING - OPLYSNINGSVIRKSOMHED, STYRKELSE AF SAMARBEJDET OG SKABELSE AF EN FREMDRIFT.....	20

1. SAMMENDRAG

De handicappede anses for at være et af de mindst gunstigt stillede udsnit af vores samfund, og de støder fortsat på betydelige barrierer for deres deltagelse i alle aspekter af samfundslivet.

Den handicaptilgang, som Den Europæiske Union har valgt, anerkender, at miljømæssige barrierer udgør en større hindring for deltagelse i samfundslivet end funktionelle begrænsninger. En fjernelse af barriererne gennem lovgivning, tilvejebringelse af boliger, et universelt design og andre midler er blevet identificeret som nøglen til skabelse af lige muligheder for handicappede.

Mens ansvaret for disse spørgsmål fortsat primært ligger hos medlemsstaterne, sørger Fællesskabet inden for sin nuværende kompetence for betydelige midler og merværdi til i højere grad at opnå lige muligheder for handicappede.

Indførelsen af en generel ikke-diskriminationsartikel i Amsterdam-traktaten, der bl.a. omfatter handicap, udgør grundlaget for et kæmpeskridt fremad til fremme af lige rettigheder for handicappede på EU-plan. Med hjemmel i artikel 13 i EF-traktaten har Europa-Kommissionen den 26. november 1999 vedtaget en omfattende ikke-diskriminationspakke. Fra et handicapsynspunkt består den relevante del af denne pakke af et forslag til et direktiv inden for beskæftigelsesområdet, der forbyder diskrimination af alle de grunde, der er angivet i artikel 13, og et handlingsprogram, der består af en lang række komplementære foranstaltninger i denne henseende.

For at supplere ovennævnte initiativer samt opfylde den forpligtelse, som blev indgået ved regeringskonferencen om at tage hensyn til handicappedes behov, når der udarbejdes foranstaltninger i henhold til artikel 95 i traktaten, søger denne meddelelse at gennemgå en række væsentlige EU-politikker, der kan bidrage til at forbedre handicappedes adgang.

Mens der findes handicaprelaterede aktiviteter inden for de fleste fællesskabsområder, ligger denne meddelelses fokus på de EU-politikker, der er af særlig betydning, når det gælder om at nå frem til et 'barrierefrit samfund' for handicappede europæere. Denne meddelelse lægger derfor særlig vægt på skabelse af en større synergieffekt mellem beslægtede spørgsmål inden for områderne beskæftigelse, almen uddannelse og erhvervsuddannelse, transport, det indre marked, informationsamfundet, ny teknologi og forbrugerpolitik.

Mobilitet spiller en væsentlig rolle, når det gælder om at sikre deltagelse i økonomiske og sociale aktiviteter, og manglende mobilitet er en begrænsende faktor for handicappedes ret til deltagelse, som er til skade for alle. Kommissionen har allerede i nogen tid anerkendt dettes betydning og foreslår nye måder, hvorved handicappedes behov kan blive imødekommet på en bedre måde. Samtidig understreger denne meddelelse ligeledes, at fremskridt med mobilitetsspørgsmål må være sammenhængende på alle fronter for at opnå de bedste resultater af processen. Det hævdes ligeledes heri, at positive udviklinger, når det gælder om at forbedre handicappedes adgang, har positive indvirkninger for andre områder, såsom arbejdslivets kvalitet, forbrugerbeskyttelse og den europæiske industris konkurrenceevne. Derfor sørger Kommissionen for at skabe koblinger mellem relevante politikker, der går på tværs af sektorer, og ser efter, hvordan man kan opnå en større synergieffekt.

Nylige udviklinger på EU-plan inden for de nye teknologier, herunder e-Europe-initiativet, vil også spille en væsentlig rolle, når det gælder om at gøre det muligt for handicappede at

overvinde funktionelle begrænsninger og således øge deres udsigter til deltagelse. Denne meddelelse understreger EU-markedets fragmenterede og lidet udviklede forfatning på dette område og fastslår en række aktioner, der bør gennemføres for at udvikle et virkeligt fælles marked og bringe udbuddet mere på linje med efterspørgslen.

En stærk vidensbase, der omfatter pålidelige data om handicaps udbredelse og disses indvirkning på fuld deltagelse i alle aspekter af samfundslivet, såvel som passende samordnings- og høringsmekanismer anses for at være væsentlige redskaber til gennemførelsen af denne meddelelse. Kommissionen vil desuden fortsat fremme udviklingen af bedste praksis inden for sin egen organisation.

Foruden de miljømæssige barrierer skal der også gøres noget ved de negative holdninger til handicap, hvis vi skal have held til at opnå lige muligheder for handicappede europæere. Med dette mål for øje vil Kommissionen foreslå over for Rådet, at år 2003 bliver erklæret Det Europæiske År for Handicappede Borgere for at fremme samfundets bevidsthed om handicapspørgsmål og skabe en katalysatoreffekt for indførelsen af nye politikker i denne henseende på alle niveauer. Målet for et sådant forslag er derfor at styrke borgerskabsbegrebet for handicappede.

2. INDLEDNING - HANDICAP SOM EN FÆLLESSKABSSAG

2.1. En ny indfaldsvinkel til handicap

På et hvilket som helst tidspunkt skønnes antallet af personer i Den Europæiske Union, der er direkte berørt af en eller anden form for handicap, at være omkring 10% af den samlede befolkning, og det er en procent, der for nærværende svarer til ca. 37 millioner mennesker. De handicappede udgør ikke en ensartet gruppe, og der er en lang række handicap og problematikker. Et handicap kan være synligt eller skjult, svært eller mildt, enkelt eller multipelt, kronisk eller periodisk tilbagevendende. Der kan være tale om bevægelseshandicap eller mentale/kognitive, høre-, tale- og synshandicap.

De handicappede anses for at være et af de mindst gunstigt stillede udsnit af vores samfund, og de støder fortsat på betydelige barrierer for deres adgang til alle aspekter af samfundslivet. Systematiske barrierer, der ofte udgør den væsentligste årsag til udstødelse af handicappede, omfatter bl.a. mangel på transport til en overkommelig pris, begrænsede uddannelsesmuligheder, mangel på støtte og talrige hindringer i social og økonomisk henseende. Handicappede kvinder er hårdere ramt, når det gælder deres muligheder for deltagelse.

De nye rammer for handicappolitikken, som bliver advokeret på internationalt plan og navnlig i en FN-resolution med titlen 'Standardregler for lige muligheder for handicappede' fra 1993, erkender, at et individs evne til at fungere i samfundet og til at få et arbejde afhænger ligeså meget af samfundets vilje til at rumme mennesker med deres forskelle som af de særlige funktionelle begrænsninger, der identificerer en person som "handicappet". Miljømæssige barrierer er en større hindring for deltagelse i samfundslivet end funktionelle begrænsninger, og fjernelse af barrierer gennem lovgivning, et universelt design, tilvejebringelse af boliger og andre midler er blevet identificeret som nøglen til lige muligheder for handicappede.

I medfør af standardreglerne vedtog Kommissionen sin meddelelse, "Lige muligheder for handicappede - en ny handicapstrategi for Det Europæiske Fællesskab"¹. Sidstnævnte er blevet bifaldet politisk af Rådet og medlemsstaterne ved en resolution fra december 1996².

Selvom hovedansvaret inden for dette område ligger hos medlemsstaterne, understregedes det i resolutionen, at Det Europæiske Fællesskab kunne yde et betydeligt bidrag ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og tilskynde til udveksling og udvikling af bedste praksis i Fællesskabet og inden for fællesskabsinstitutionernes og -organernes egne politikker og aktiviteter.

I sin resolution om Kommissionens meddelelse bifaldt Europa-Parlamentet også den nye indfaldsvinkel, som Kommissionen havde valgt, og bad den om at træffe aktive foranstaltninger inden for dets integrationspolitik for at gøre det muligt for handicappede at deltage i alle relevante fællesskabsprogrammer.

2.2. En række større fremskridt

I forbindelse med udarbejdelsen af disse resolutioner har Kommissionen samarbejdet intensivt med Parlamentet, medlemsstaterne og ngo'er for at fremme samarbejdet om handicapsspørgsmål. Der er blevet taget flere fællesskabsinitiativer for at fremme lige muligheder for handicappede. Følgende er en ikke-udtømmende liste over en række væsentlige resultater nået indtil nu.

Siden vedtagelsen af den europæiske beskæftigelsesstrategi i 1997 har handicapsspørgsmål været en fast bestanddel i Rådets årlige retningslinjer. De nationale beskæftigelsesplaner omfatter en mærkbar indsats for at forbedre de handicappedes jobmuligheder og evner som en af de målgrupper, der kan nyde størst gavn af forebyggende foranstaltninger og beskæftigelsesinitiativer. For at understøtte disse vigtige politiske udviklinger støtter Kommissionen igangværende forskning og drøftelser med medlemsstaterne, arbejdsmarkedets parter og ngo'er om de nye tendenser, idéer og nyskabende politikker og praksis, der dukker frem inden for området. Et arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene med titlen "Forbedring af handicappedes beskæftigelsesniveau - en fælles udfordring"³ blev offentliggjort i 1998. Deri søger man at identificere en række fælles henstillinger og foreslå områder, hvor der kan gøres et yderligere stykke arbejde. På baggrund af sidstnævnte vedtog Rådet den 17. juni 1999 en resolution⁴ fremsat af det tyske formandskab om lige beskæftigelsesmuligheder for alle. Kommissionen har i sinde at tillægge foranstaltninger til forbedring af handicappedes beskæftigelsesegnethed særlig opmærksomhed i den fælles rapport om beskæftigelsen 2000.

En meddelelse offentliggjort af Kommissionen for nylig om obstrategier i informationssamfundet (KOM (2000)48), der blev vedtaget den 4. februar 2000, og som støtter både den europæiske beskæftigelsesstrategi og e-Europe-initiativet - ser konkret på, hvordan man kan fremme handicappedes beskæftigelsesegnethed ved at henstille til informationssamfundsindustrien, at der fra år 2000 anvendes standarder for brugervenligt udstyr.

¹ KOM(1996) 406 endelig.

² EFT C 12 af 13.1.1997.

³ SEK(1998) 1550.

⁴ EFT C 186 af 2.7.1999.

I programmeringsperioden 1994-1999 har medlemsstaterne øremærket betydelige støttebeløb fra Den Europæiske Socialfond, der er det væsentligste instrument for tildeling af EU-støtte til handicappede, med henblik på fremme af de handicappedes beskæftigelsesmuligheder. Der gives støtte til en lang række foranstaltninger, herunder praktikløntilskud, praktikordninger, midlertidig beskyttet beskæftigelse og andre beskyttede arbejdsmarkedsforanstaltninger, selvstændig virksomhed og udvikling af kooperativer for mentalt og svært fysisk handicappede. I programmeringsperioden (2000-2006) opfordres medlemsstaterne til i overensstemmelse med beskæftigelsesretningslinjerne at gennemføre en række forskellige initiativer af særlig relevans for handicappede, navnlig inden for områder med tilknytning til beskæftigelsesegnethed og lige muligheder for alle.

Der er ligeledes blevet stillet støtte til rådighed via Fællesskabets Employment-initiativ for at hjælpe folk, der har særlige problemer med at finde og holde på et job eller en karriere. Et af de fire indsatsområder i dette initiativ, Horizon, yder rent konkret støtte til handicappede, der lider af alt lige fra fysiske til mentale handicap eller spastisk lammelse. I alt 1.700 projekter har modtaget eller modtager stadig støtte fra Socialfonden under Horizon, som har til formål at udvikle nye måder, hvorpå man kan takle de problemer, som folk står over for på dagens meget foranderlige arbejdsmarked, og skabe positive forandringer i uddannelses- og beskæftigelsespolitikker og -praksis.

Som en reaktion på en opfordring fra Kommissionen har arbejdsmarkedets parter på EU-plan udarbejdet et kompendium over bedste praksis i forbindelse med ansættelse af handicappede, som blev forelagt Det Europæiske Råd i Wien i december 1998. De vedtog desuden den 19. maj 1999 en fælles erklæring, der understregede behovet for at fremme handicappedes beskæftigelse som en positiv faktor for virksomheden.

I 1998 vedtog de europæiske institutioner ligeledes en kodeks for god praksis, som klart redegør for de europæiske institutioners politik, når det gælder beskæftigelse af handicappede, såvel som retningslinjer for generaldirektorater og tjenestegrene i denne henseende.

Teknologiinitiativet for handicappede og ældre (TIDE) (1991-1994) var et fællesskabsinitiativ til fremme og anvendelse af teknologi med både en forsøgs- og en brobygningsfase. Mellem 1991 og 1994 bevilgede Europa-Kommissionen i alt 52 millioner ECU til initiativet.

Et betydeligt antal projekter, der er rettet mod handicappedes behov, er ligeledes blevet støttet via forskellige ordinære EU-programmer eller -initiativer, såsom Socrates, Leonardo da Vinci, Health Promotion, Daphne, Prince, Phare og Tacis m.v.

Samarbejdet med og mellem medlemsstaterne er blevet særlig styrket ved nedsættelsen af en gruppe af højtstående embedsmænd fra medlemsstaterne. Sidstnævnte har vist sig at være et værdifuldt redskab i forbindelse med udformningen og afklaringen af fælles mål, fastsættelsen af eksempler på bedste praksis og udvekslingen af information og erfaringer om handicappolitik mellem medlemsstaterne imellem.

På grundlag af resultaterne af det tredje fællesskabshandlingsprogram for handicappede - Helios II - (1993-1996) har Kommissionen ligeledes styrket sine relationer til ngo'er inden for handicapområdet og ydet støtte til Det Europæiske Handicapforum, som Kommissionen har nære og regelmæssige kontakter til.

2.3. Et nyt fremstød

Selvom der er gjort store fremskridt, er Kommissionen klar over, at der bør gøres meget mere for at nå målet om fuld deltagelse og lige adgang for handicappede.

Indføjelser af en generel ikke-diskriminationsartikel i Amsterdam-traktaten, der bl.a. omfatter handicap, udgør grundlaget for et kæmpespring fremad inden for dette område. Med hjemmel i artikel 13 i EF-traktaten har Europa-Kommissionen den 26. november 1999 vedtaget en omfattende anti-diskriminationspakke⁵. Fra et handicapsynspunkt består den relevante del af denne pakke af et forslag til et direktiv inden for beskæftigelsesområdet, der forbyder diskrimination af alle de grunde, der er angivet i artikel 13, og et handlingsprogram, der består af en lang række komplementære foranstaltninger i denne henseende. Diskriminationen af handicappede på arbejdsmarkedet vil ydermere blive behandlet i det nye fællesskabsinitiativ, EQUAL (2000-2006), hvis mål er et tværnationalt samarbejde til fremme af nye måder til bekæmpelse af alle former for diskrimination og uligheder i forbindelse med arbejdsmarkedet.

Men vedtagelsen af forskellige instrumenter til bekæmpelse af diskrimination udgør kun en lille del af en bredere strategi til fremme af handicappedes lige adgang. Ud over den nye artikel 13 søgte regeringskonferencen i Amsterdam ligeledes at give de handicappede en endnu stærkere garanti ved at indføje erklæring nr. 22 i slutakten. Heri står, at Fællesskabets institutioner skal tage hensyn til de handicappedes behov, når de udarbejder foranstaltninger til tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning. I forbindelse med vedtagelsen af denne erklæring understregede konferencen behovet på EU-plan for vedtagelse af mere rummelige standarder, der vil omsætte generelle koncepter for ikke-diskrimination og lige adgang til de processer, der er nødvendige for at gennemføre det indre marked.

Til supplerende af ikke-diskriminationsinitiativerne såvel som opfyldelse af den forpligtelse, som regeringskonferencen indgik, har Kommissionen besluttet at øge sin rettighedsbaserede handicaptilgang ved at skitsere en række strategiske tilgange og nøgleforanstaltninger til fremme af en større rummelighed i EU-politikkerne. Denne meddelelse fokuserer derfor primært på EU-politikker, der anses for væsentlige for en vellykket fjernelse af 'adgangsbarrierer' for handicappede. Den lægger som sådan stor vægt på opnåelse af en større synergi mellem beslægtede spørgsmål inden for følgende områder: beskæftigelse, almen uddannelse og erhvervsuddannelse, transport, det indre marked, informationssamfundet, ny teknologi og forbrugerpolitik.

Denne meddelelse anerkender derfor, at hovedansvaret for handicappolitikken fortsat ligger hos medlemsstaterne, idet fællesskabets nuværende kompetence kun omfatter foranstaltninger inden for et begrænset antal områder i denne henseende. Når dette er sagt, påviser denne meddelelse klart, at den nuværende fællesskabskompetence ikke desto mindre tilvejebringer betydelige midler til at bidrage til lige muligheder for handicappede.

Endelig er formålet med denne meddelelse ikke blot at fastsætte en samling konkrete mål eller foranstaltninger, men også at tjene som et politisk redskab til at omstille hele Kommissionens handicaptilgang i overensstemmelse med principperne om ikke-diskrimination, og at der skal være plads til alle.

⁵ KOM(1999) 564 endelig udg.

3. DEL I: EN VEJVISER TIL EN ØGET MERVÆRDI PÅ FÆLLESSKABSPLAN

3.1. På vej mod en øget mobilitet som et aspekt af borgerskabet.

I vores moderne samfund er det umuligt at blive fuldt integreret i samfundet eller i økonomien, hvis man ikke kan bevæge sig frit - det være sig både med hensyn til arbejde og i fritiden. Mobilitet bør ikke blot betragtes som en bekvemmelighed eller en social og økonomisk nødvendighed. Den bør betragtes som en ret, som alle bør have adgang til med visse rimelige økonomiske og tekniske begrænsninger.

Dette gælder så meget desto mere for bevægelseshæmmede, for hvem evnen til overhovedet at deltage i samfundslivet og erhvervslivet såvel som det økonomiske, kulturelle og politiske liv beror på løsningen af deres bevægelsesproblemer på en måde, der ikke gælder for andre mennesker. Det er imidlertid også vidt og bredt accepteret, at man ved at gøre transporten lettere at bruge for handicappede vil bidrage til at nå bredere politiske mål såsom forbedring af den offentlige transport, reducere færdselstætheden, mindske den sociale udstødelse og så vidt muligt holde folk mobile og integreret i lokalsamfundet.

Den Europæiske Union har anerkendt betydningen af dette spørgsmål i nogen tid. I 1993 vedtog Kommissionen et fællesskabshandlingsprogram for adgang til transport⁶, som havde til formål at øge transportanvendeligheden for personer med nedsat førlighed. Det betød, at der skal træffes en række fællesskabsforanstaltninger med hensyn til de tekniske standarder, der finder anvendelse på transportmidler og transportinfrastruktur, fremme af samarbejdet om informationsprogrammer og samordning af forskningsprogrammer.

Kommissionen har for ikke så længe siden vedtaget et forslag til et direktiv om særlige bestemmelser for køretøjer, der anvendes til transport af passagerer, og som har mere end otte sæder ud over chaufførens (busser)⁷, hvori det bl.a. fastsættes, at køretøjer anvendt til bybuskørsel skal være tilgængelige for personer med begrænset førlighed, herunder kørestolsbrugere. Direktivudkastet indeholder tekniske forskrifter for handicapvenlige køretøjer til brug for bybustransport, idet man heri anerkender behovet for at udvide adgangsmulighederne til bustransport mellem byer.

Inden for forskellige EU-forskningsprogrammer er der ligeledes blevet set med særlig opmærksomhed på de behov, som personer med nedsat førlighed har. Forskningen har bl.a. omfattet projekter, der omhandler problemer i forbindelse med busser med forsænket guly, udvikling af bytransportsystemer, der integrerer personer med nedsat førlighed, og forskning i passagergrænseflader og adgang til tog.

På basis af disse resultater har Kommissionen planer om at øge EU's bidrag til en forbedring af handicappedes mobilitet efter følgende retningslinjer:

- Forbedring af serviceniveauet: Som supplement til busdirektivet vil Kommissionen udarbejde retningslinjer for en bedre service for handicappede i forbindelse med offentlige transportmidler og alle transportrelaterede faciliteter.

⁶ KOM(1993) 433 endelig udg.

⁷ KOM(1997) 276 endelig udg.

- Adgang til rejse med tog: Kommissionen vil søge at gennemføre en række henstillinger, der er blevet til på grundlag af COST 335-projektet om passagerers adgang til tunge jernbanesystemer, bl.a. ved at udarbejde tekniske specifikationer for interoperabilitet i henhold til fællesskabslovgivningen om interoperabilitet af det transeuropæiske jernbanenet.
- Adgang til rejse med fly: Selvom lufthavne og flyselskaber har gjort alvorlige bestræbelser, navnlig tilskyndet af ACI og IATA, på at overholde den internationale trafikflyvningsorganisations såvel som Den Europæiske Konference for Civil Luftfarts standarder og praksis, forårsager manglen på sæder og hyppige tilfælde, hvor handicappede er blevet nægtet adgang, fortsat en række problemer for handicappede, der rejser på denne måde over hele Europa. Kommissionen vil overveje, hvilke foranstaltninger der skal til som del af den politik, som den har til hensigt at udvikle vedrørende flypassagerrettigheder, herunder fremme af god praksis i samarbejde med sektoren og brugerne.
- Søtransport: I juni 1991 vedtog Den Internationale Søfartsorganisation (IMO) en henstilling om konstruktion og drift af passagerskibe for at imødekomme ældres og handicappedes behov. Kommissionen er i færd med at gennemføre denne henstilling såvel som resultaterne af Handiami-projektet (en undersøgelse af handicappede passagerers problemer i forbindelse med adgang og i nødsituationer, når de anvender søtransport, og om handicappedes beskæftigelse i søfartsindustrien). F.eks. indeholder Rådets direktiv nr. 1999/35/EF af 29. april 1999 om en ordning med obligatoriske syn med henblik på sikker drift af ro-ro-færger og højhastighedspassagerfartøjer⁸ et særligt krav om, at selskaber skal sikre, at der ombord på deres ro-ro-færger og højhastighedspassagerfartøjer gives generel information om den service og hjælp, der ydes ældre og handicappede ombord, og at denne bekendtgøres for passagerne i et format, der er passende for folk med nedsat syn.
- Transeuropæiske net med plads til alle: I henhold til Fællesskabets retningslinjer for udvikling af det transeuropæiske transportnet (TEN)⁹ er et af formålene med nettet at sikre en bæredygtig mobilitet for personer og varer inden for et område uden indre grænser på de bedst mulige sociale og sikkerhedsmæssige vilkår og tilbyde brugerne en infrastruktur af høj kvalitet på acceptable økonomiske vilkår. Selvom dette mål også gælder for handicappede, findes der ikke nogen særlige krav om, at de skal være fuldt tilgængelige for handicappede. Beslutningen om at igangsætte transportinfrastrukturprojekter, herunder valg af tekniske standarder, henhører primært under medlemsstaternes ansvarsområde. Revurderingen af retningslinjerne for TEN-transport giver mulighed for at henlede opmærksomheden på behovet for at forbedre adgangen til nettet for folk med nedsat førlighed med henblik på at fremme yderligere kvalitetsstandarder for dette net i medlemsstaterne.
- Mainstreaming i den videre forskning: Der vil blive taget højde for problemerne omkring tilgængelighed under det 5. rammeprogram for forskning, navnlig i forbindelse med nøgleaktionen om forskning i transportinfrastrukturer og deres

⁸ EFT L 138 af 1.6.1999.

⁹ Afgørelse nr. 1692/96/EF af 23. juli 1996 (EFT L 228 af 9.9.1996.)

grænseflader til transportmidler og -systemer, bæredygtig mobilitet og benyttelse af forskellige transportmidler samt systemer og service for borgeren.

- Etablering af god praksis: Med IUPT (Den Internationale Union for Offentlig Trafik) og POLIS-netværket af lokale og regionale myndigheder har Kommissionen etableret den europæiske informationstjeneste for lokaltransport (European Local Transport Information Service - ELTIS). Det er en elektronisk database om god praksis inden for lokal og regional transport. Den omfatter case studies om offentlige transportmidlers tilgængelighed for personer med nedsat førlighed, og operatører og myndigheder har mulighed for at indsende deres egne case studies. Kommissionen vil fortsat støtte udvekslingen af know-how og god praksis og den nyeste teknologi over hele Europa og yderligere integrere de behov, som personer med nedsat førlighed har, i dens relevante ordinære projekter.
- Tilskyndelse til gensidig anerkendelse: Siden vedtagelsen af Rådets henstilling af juni 1998 om parkeringskort for mennesker med handicap¹⁰ har der allerede fundet gensidig anerkendelse sted mellem medlemsstaterne af parkeringstilladelser for handicappede. Kommissionen vil overveje muligheden for at udvide denne tilgang til andre lignende områder.

3.2. På vej mod bedre adgangsmuligheder - Behovet for at imødegå mangler i politikken på tværs af sektorer

Det vil ikke hjælpe noget at gøre transportmidler og rejseinformation mere tilgængelige, så længe der ikke har været foretaget en omfattende revurdering af hele transportkæden. Tilgængelige busser eller tog er ikke af stor hjælp, hvis bevægelsehæmmede ikke kan komme til busstoppestedet eller stationen, eller hvis de ikke kan anvende en billetautomat. En udbedring af sådanne mangler kræver udvikling af et netværk, der skal se på spørgsmål om tilgængelighed mellem transportsystemer, bygninger og andre offentlige områder. Sådanne rammer indebærer helt klart et tættere samarbejde mellem flere politikområder og myndighedsniveauer.

Det er også tilfældet på EU-plan, hvor en række politikker, såsom erhvervspolitikken, politikken omkring informationssamfundet, den sociale samhørighed og regionale udvikling, miljø-, transport-, social- og sundhedspolitikken samt arbejdsmiljøpolitikken beskæftiger sig med spørgsmål om tilgængelighed. En række aspekter i forbindelse med mobilitetskæden bliver allerede delvis behandlet af EU-lovgivning, såsom rammedirektiv nr. 89/391/EØF¹¹, der fastslår, at arbejdsgiveren skal tilpasse arbejdet til den handicappede arbejdstager. Inden for et andet område angiver Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 95/16/EF af 29. Juni 1995¹² konkrete punkter omkring handicappedes adgang til nye elevatorer, og Kommissionens henstilling af 8. juni 1995¹³ angiver forskellige foranstaltninger til forbedring af sikkerheden omkring og adgangen til eksisterende elevatorer.

Det er Kommissionens opfattelse, at Den Europæiske Union bør fremme tilgængeligheden ved en samordning af forskellige politikker. Dette ville bidrage til en forbedring af

¹⁰ EFT L 167 af 12.6.1998.

¹¹ EFT L 183 af 29.6.1989.

¹² EFT L 213 af 7.9.1995.

¹³ EFT L 134 af 20.6.1995.

arbejdslivets kvalitet, beskyttelse af forbrugeren og det europæiske erhvervslivs konkurrenceevne. Ja, politikker til fremme af handicappedes beskæftigelse vil ikke være effektive, medmindre de understøttes af effektive foranstaltninger til mindske og - hvor dette er muligt - eliminering af problemerne i forbindelse med handicappedes adgangsmuligheder.

Desuden er et godt og sikkert arbejdsmiljø vigtigt for den enkelte, hvis denne skal bevare sit helbred og sin arbejdsevne såvel som en vigtig konkurrencefaktor for virksomheden. Samtidig er gode adgangsmuligheder til faciliteter for offentligheden en god forretning for hele den kommercielle sektor. Dette gælder navnlig turistsektoren, hvor hoteller, feriecentre og seværdigheder, der er tilgængelige for handicappede og ældre, udgør den eneste mulighed for et betydeligt og voksende antal kunder. Som i forbindelse med transportspørgsmålene er tilgængelighed og let adgang betydelige forebyggende foranstaltninger mod træthed og ulykker.

Endelig har harmonisering af byggestandarder, der sigter på bedre adgangsforhold og sikkerhed, et værdifuldt bidrag at yde til fremme af et europæisk marked inden for en lang række varer og tjenesteydelser.

- I samråd med erhvervslivet og brugerne vil Kommissionen identificere de områder, hvor det vil være hensigtsmæssigt at gennemføre obligatoriske EU-standarder for adgang til bygninger o.l.
- Der planlægges og opføres mange nye transport- og infrastrukturprojekter i Europa med støtte fra EU. Dette er navnlig tilfældet for så vidt angår de transeuropæiske net og strukturfondene. Transportudstyrs og transportinfrastrukturers levetid kan være meget lang, og det er meget vigtigt at indtænke krav om tilgængelighed fra begyndelsen. Kommissionen vil søge at sikre, at projekter, der kommer i betragtning til EU-finansiering, omfatter krav om tilgængelighed, overholder godkendte standarder eller anerkendt bedste praksis i deres design og konstruktion.
- Kommissionen vil søge at anvende sin markedsstyrke til at tilskynde den private byggesektor til at overholde bedste praksis, når det gælder standarder for adgangsmuligheder og tilskynde alle offentlige myndigheder i Europa til at gøre det samme.
- Kommissionen vil på baggrund af sin egen evaluering af de rapporter, som medlemsstaterne skal indsende - vurdere gennemførelsen af det handicapkrav, der er indeholdt i rammedirektiv nr. 89/391/EØF, såvel som det omfang, hvori det overholdes på arbejdspladsen, samt de bestræbelser, der er gjort med at håndhæve dets anvendelse.
- Kommissionen vil opbygge en database med vejledning om bedste praksis og metoder til at forbedre handicapledelsen på arbejdspladsen. Dette vil kunne nås ved hjælp af ajourførte elektroniske data, hvortil virksomheder og deres mellemlid i Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur har adgang.
- Kommissionen vil se på relevante måder, hvorpå man på EU-plan kan fremme foranstaltninger, der ser til, at arkitekter, bygningsingeniører og andre, der beskæftiger sig med design og konstruktion af det fysiske miljø, har adgang til relevante oplysninger om handicappolitikker og -foranstaltninger til opnåelse af bedre adgangsforhold.

- Der vil inden for det 5. rammeprogram blive set på nye måder at fremme universelle standarder for tilgængelighed, f.eks. fremme af boliger, der nemt kan tilpasses igennem hele deres levetid og leve op til forskellige behov for adgang.

3.3. Udnyttelse af informationssamfundet til gavn for alle - E-Europe-initiativet og handicap

Spørgsmål vedrørende adgangsmuligheder er også af kolossal betydning inden for rammerne af informationssamfundet. Teknologiske - og navnlig informations- og kommunikationsteknologiske - udviklinger kan skabe kolossale muligheder. Men handicappede kan også komme til stå over for yderligere barrierer.

Her har Den Europæiske Union allerede udviklet flere initiativer for at sikre, at informationssamfundet bliver til gavn for alle, herunder også handicappede. Dette demonstreres meget rammende i Kommissionens meddelelse om "Informationssamfundets sociale og arbejdsmarkedsmæssige dimension - Mennesket i centrum¹⁴ - De næste skridt", der tager sigte på at identificere særlige foranstaltninger, der skal maksimere informationssamfundets bidrag til fremme af beskæftigelse og inddragelse af alle.

Andre relevante initiativer har omfattet direktiv nr. 98/10/EF om ONP-vilkår for taletelefonitjenesten og om udbud af forsyningspligtydelser på teleområdet under konkurrenceforhold¹⁵, der, hvor dette er relevant, opfordrer medlemsstaterne til at træffe passende foranstaltninger for at garantere tilslutning til det faste offentlige telefonnet for handicappede brugere og brugere med særlige sociale behov til en overkommelig pris. For ganske nylig, den 9. marts 1999, vedtog Rådet og Europa-Parlamentet ligeledes direktivet om radio- og teleterminaludstyr (R&TTE)¹⁶, der bl.a. giver Kommissionen bemyndigelse til at beslutte, at apparater inden for visse klasser af udstyr eller apparater af særlige typer skal konstrueres på en sådan måde, at det understøtter visse træk, der letter brugen for handicappede brugere.

Inden for rammerne af det europæiske informationssamfunds standardiseringspolitik har Kommissionen ligeledes tildelt de europæiske standardiseringsorganisationer, CEN, CENELEC og ETSI et standardiseringsmandat, hvor den opfordres dem til at identificere de særlige behov, der er for standardisering til støtte for en bedre integration af ældre og handicappede i informationssamfundet, (<http://www.cenorm.be/iss/Workshop/Design-for-All/Default.htm>).

Inden for rammerne af det 5. rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling¹⁷ behandler forskningen navnlig person/systemgrænseflader og adaptive systemer og hjælpeudstyr til imødekommelse af problemer forårsaget af miljømæssige barrierer, som mennesker med fysiske og/eller mentale handicap udsættes for, såvel som intelligente systemer og tjenester til støtte for uafhængighed og deltagelse i informationssamfundet. Europa-Kommissionens Fælles Forskningscenter deltager ligeledes aktivt i forskning i en række nye teknologier, såsom indførelse af et system, der oversætter fra stemme til tekst for døve, mand-maskinegrænseflader på arbejdspladsen, internetadgang for handicappede m.v.

¹⁴ KOM(1997)390.

¹⁵ 98/10/EF EFT L 101 af 1.4.1998

¹⁶ 99/05/EF EFT L 091 af 7.4.1999

¹⁷ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 182/1999/EF af 22. december 1998, EFT L 26 af 1.2.1999.

Den 8. december 1999 lancerede Europa-Kommissionen et initiativ med titlen "E-Europe - et informationssamfund for alle", hvori den foreslår en række ambitiøse målsætninger om at bringe informationssamfundets fordele inden for alle europæeres rækkevidde. Initiativet fokuserer på ti prioriterede områder, hvoraf et konkret beskæftiger sig med handicappedes behov. De mål, der er angivet i meddelelsen om forbedret adgang til informationssamfundet for handicappede, omfatter følgende:

- Der vil blive foretaget en revurdering af den relevante lovgivning og de gældende standarder for informationssamfundet med henblik på at sikre deres overensstemmelse med principperne om tilgængelighed og på at sætte fart i standardiseringsprocesserne.
- Kommissionen vil udarbejde en meddelelse om at tage hensyn til handicappedes behov i forbindelse med det offentlige indkøb af digitale teknologiprodukter og -tjenesteydelser.
- De europæiske institutioner og medlemsstaterne bør støtte retningslinjerne for det eksisterende webadgangsinitiativ (WAI) og gøre designet af og indholdet i alle de offentlige websteder tilgængelige for handicappede (<http://www.w3.org/tr/wai-webcontent>). Der bør tilskyndes til offentlige/private partnerskaber for at sikre udbredt web-adgang.
- Kommissionen vil etablere et europæisk netværk, der skal optimere samspillet mellem de nationale ekspertisecentre (enten fysisk eller virtuelt) og tilskynde til udvikling af læseplaner i design for alle for designere og ingeniører.

3.4. Mulighedsskabende teknologi - På vej mod et mere udviklet fællesmarked for hjælpeteknologi

Fremme af "design for alle"-princippet vil hjælpe en lang række brugere, herunder mange handicappede. Men at designe for det bredere gennemsnitspublikum vil ikke altid afhjælpe de behov, som personer med svære handicap eller med meget særlige krav har. Adgang til teknologi for sådanne brugere kan bedst nås ved de andre midler - design af særlige produkter og tjenesteydelser eller i mange tilfælde ved at tilpasse eller skabe grænseflader mellem eksisterende produkter og tjenesteydelser for at opfylde særlige krav. Den teknologi, der er baseret på særlige produkter og tjenesteydelser for ældre og handicappede, kaldes ofte assisterende eller hjælpeteknologi (AT).

Markederne for sådanne tjenesteydelser og produkter er for nærværende betydelige, men de forventes at vokse kolossalt som følge af den demografiske udvikling. Det skønnes, at handicappede og ældre forbrugere købte almindelige varer og tjenesteydelser for 326 milliarder ECU i 1990. Hvad markedet for specialiserede produkter og tjenesteydelser angår, skønnes det, at dette marked i Europa for nærværende beløber sig til 10 milliarder ECU, og at det vokser i en takt på 10 til 20% pr. år.

Men de stordriftsfordele, som det indre marked skulle skabe, fungerer ikke smidigt inden for dette område. AT-industrien er meget fragmenteret - navnlig hvad angår specialiserede produkter og tjenesteydelser, og er karakteriseret af små og mellemstore virksomheder, der specialiserer sig i særlige handicap med et meget begrænset produktsortiment på regionalt eller endog lokalt plan og ofte med meget begrænsede ressourcer. Der opstår også fragmentering som følge af national lovgivning, der har en tilbøjelighed til at variere fra medlemsstat til medlemsstat. Denne fragmentering fører til løsninger, som ofte ikke er

kompatible, og til dobbeltarbejde med deraf følgende ineffektiv anvendelse af finansiering og økonomiske ressourcer.

Fremme af en sund AT-industri og et veludviklet marked på EU-plan vil øge tilstedeværelsen af rentable produkter og tjenesteydelser for slutbrugeren. Desuden har en ordentlig udvikling af markedet et betydeligt potentiale, når det gælder om at reducere de øgede plejeomkostninger. Det er også vigtigt at takle disse spørgsmål, for der er fare for at miste dette marked til udenlandske konkurrenter, og navnlig konkurrenter fra USA, hvor adskillige love om adgang for handicappede - f.eks. Americans with Disabilities Act fra 1990 og artikel 508 i Rehabilitation Act fra 1986 - er ved at sætte gang i AT-industrien. På den ene side er informationskampagner for at få flere små og mellemstore virksomheder, der allerede arbejder på dette område, til at tage initiativer allerede omfattet af aktiviteterne i det femte rammeprogram, og på den anden side vil artikel 13 i Amsterdam-traktaten efterhånden påvirke den nationale lovgivning i EU-landene.

- En række hjælpeanordninger for handicappede er allerede omfattet af Rådets direktiv vedrørende medicinske anordninger¹⁸, hvis formål det er at stimulere et åbent europæisk marked og et gennemsigtigt udbud. Den tekniske CEN-komité, TC 293 (standardisering af tekniske hjælpemidler for handicappede) har udarbejdet et første sæt af standarder for produktgrupper såsom kørestole. Andre standarder befinder sig på tegnebrættet eller i udviklingsfasen. For at øge AT-markedets konkurrenceevne og gøre disse produkter mere tilgængelige vil Kommissionen overveje muligheden af at gennemføre anvendelighedsstandarder på dette område.
- Kommissionen har anmodet CEN/CENELEC/ETSI om i tæt samarbejde med ældreorganisationer, handicaporganisationer og relevante forbrugerorganisationer at fastsætte standardiseringskrav for at sikre handicappedes og ældres adgang til informationsfundet. Mandatet understreger behovet for yderligere at udvikle "design for alle"-tilgangen samtidig med, at der udvikles nye tjenesteydelser og produkter såvel som hjælpeteknologi, når dette er nødvendigt.
- Informationsindsamling og -udbredelse er en forudsætning for tilgængelighed for slutbrugeren og for markedsudvikling. Kommissionen vil på baggrund af erfaringerne fra Handynet-projektet søge at forbedre samarbejdet og udvekslingen mellem nationale informationskontorer vedrørende hjælpeteknologi under hensyntagen til de muligheder, der ligger i den øgede anvendelse af Internettet.
- Det er uhyre vigtigt, at der findes passende hjælpeanordninger til en overkommelig pris, hvis der skal skabes lige muligheder for mange handicappede. Medlemsstaterne er ansvarlige for tilvejebringelsen af hjælpemidler og -udstyr. Ordningerne for ydelse af hjælp og for de handicappedes berettigelse til at modtage hjælp kan variere mellem og inden for medlemsstater. Men fjernelse af barrierer for at skabe fri bevægelighed for personer, accept af tjenesteydelser på tværs af grænserne og barrierefrit salg af produkter er det mål, som EU fortsat vil stræbe efter.
- Kommissionen er for en reduktion eller fjernelse af told og afgifter på hjælpemidler og -anordninger for handicappede, hvor dette ikke er i modstrid med andre told- og

¹⁸ 93/42 EØF, EFT L 169 af 12.7.1993.

afgiftspolitiske mål. Det er værd at erindre, at medlemsstaterne måske allerede anvender en reduceret momssats på medicinsk udstyr og på hjælpemidler og -anordninger for handicappede¹⁹. På toldområdet fastslår et rådsdirektiv²⁰, at artikler til brug for handicappede under visse omstændigheder skal indføres uden opkrævning af importafgifter.

3.5. Beskyttelse af handicappede forbrugeres rettigheder og interesser på markedspladsen

Som anført i det foregående kapitel er der med gennemførelsen af det indre marked og de fragmenterede nationale markeders forsvinden en enestående mulighed for at designe produkter til en overkommelig pris til et markedssegment, som det tidligere var vanskeligt at nå.

Tidligere havde mange virksomheder, og navnlig virksomheder, hvis produkter markedsføres over for hele befolkningen, i bedste fald en tilbøjelighed til at anse handicappede kunder som et nichemarked og i værste fald som en uønsket forstyrrelse. Men virksomhederne er i stadig højere grad begyndt at indtage den holdning, at programmer, der tager sig af handicappedes behov, kan skabe nye markedsmuligheder og være indtægtsskabende frem for omkostningsfremmende, hvis de forvaltes hensigtsmæssigt.

Denne positive tendens afspejles ligeledes i udviklingen af den europæiske forbrugerpolitik, der sigter på at dække alle typer forbrugere, herunder også handicappede forbrugere. Den tilgang, der hidtil har været anvendt, har indebåret behandling af støtteansøgninger og inddragelse af repræsentative organisationer i høringsprocedurer, hvor dette måtte være relevant. Eksempler på denne type foranstaltning omfatter udviklingen af kriterier for særlige forbrugerbehov, der kunne medtages i de protokoller, der anvendes til komparativ testning af forbrugsgoder og anvendelse af princippet om "design for alle", selvom sidstnævnte til dato primært har koncentreret sig om forberedelser til indførelse af euroen. Dette arbejde er blevet gennemført ved inddragelse af repræsentanter for mennesker med særlige handicap på alle stadier af beslutningsprocessen som forbrugerrepræsentanter.

Når der tales om forbrugerbeskyttelse, bør der peges på direktiv nr. 95/46/EF²¹, som bl.a. sikrer en kvalificeret beskyttelse af personlige data, der oplyser om handicap.

Disse positive udviklinger kunne styrkes yderligere efter følgende retningslinjer:

- Inden for rammerne af Kommissionens forbrugerpolitik lægger en handlingsplan for det nye årtusinde særlig vægt på at sikre, at der tages behørig hensyn til handicappedes særlige behov, navnlig hvad angår adgang til retfærdighed, finansielle tjenesteydelser og produktsikkerhed.
- Under rammestandardiseringsmandatet inden for forbrugersikkerhedsområdet har Kommissionen udstedt et mandat til de europæiske standardiseringsorganer til at udarbejde en vejledning til forfattere af standarder om, hvordan de skal behandle spørgsmålet om sikkerhed og anvendelighed for personer med særlige behov.

¹⁹ 77/388/EØF : 6.momsdirektiv af 17. maj 1977, bilag H, kategori 4, EFT L145 af 13.6.1977.

²⁰ 918/83/EØF, EFT L105 af 23.04.1983.

²¹ EFT L 281 af 23.11.1995.

- Imødekommelsen af handicappede forbrugeres behov vil blive medtaget blandt de politiske mål i de eksisterende bestemmelser vedrørende den elektroniske kommunikationsinfrastruktur og tilhørende tjenester og vil blive nævnt udtrykkeligt i de nye rammebestemmelser for nationale lovgivere²².

4. DEL II: POLITISKE REDSKABER TIL OPNÅELSE AF EN ØGET MERVÆRDI PÅ FÆLLESSKABSPLAN

Mangelfuld viden om handicaps sande omfang, uvidenhed eller fordomme om dets strukturelle karakteristika og begrænset viden om de forskellige initiativer, der kan tages for at forbedre adgangsmulighederne, er blevet identificeret af Kommissionen og er en af de væsentligste hindringer, der skal overvindes, hvis der skal skabes politikker, hvor der er plads til alle. Problemet er yderligere vanskeliggjort ved, at handicappede udgør en meget uensartet gruppe med meget forskellige levevilkår, handicaptyper og -sværhedsgrad, som står over for en række forskellige barrierer. Et stærkt vidensgrundlag og hensigtsmæssige samordnings- og høringsmekanismer anses for at være væsentlige redskaber til gennemførelsen af enhver foranstaltning.

4.1. Udlægning af tallene og forståelse for behovene

Pålidelige statistiske og demografiske data og oplysninger om handicappede er meget vigtige for Kommissionen og alle politiske planlæggere, når de skal planlægge og udforme foranstaltninger, der vil gøre det muligt for individer, herunder personer med funktionelle begrænsninger, at klare sig selv på effektiv vis i hjemmet, på arbejdspladsen og i samfundslivet som helhed.

I 1992/1993 offentliggjorde Eurostat et omfattende dokument, der leverede en første række statistiske data om handicappedes særegenheder og socioøkonomiske situation. Siden 1994 har Det Europæiske Fællesskabs Husholdningspanel (ECHP), en universal undersøgelse, der er etableret inden for rammerne af EF's statistiske system (ESS) som et overvågningsredskab til tilvejebringelse af tidsserier om en række sociale spørgsmål, leveret en første række data om handicap, der er sammenlignelige på fællesskabsplan.

Kommissionen vil bestræbe sig på yderligere at forbedre indsamlingen af nyttige statistiske oplysninger om handicappedes behov efter følgende retningslinjer:

- Der vil blive indsamlet data om sundhedsstatus, social beskyttelse, arbejdsmiljø, beskæftigelse og uddannelse. Ifølge Kommissionens forordning (EF) nr. 1924/1999 af 8. september 1999²³ vil der i 2002 blive gennemført et ad hoc-modul i den europæiske arbejdsstyrkeundersøgelse vedrørende handicappedes beskæftigelse.
- Samarbejdet mellem medlemsstaterne vil blive fremmet for at udvikle en ramme, der skal sikre, at alle medlemsstater anvender en ensartet kerne af definitioner og dataindsamlingsmetoder og forbedre de statistiske handicapdatas sammenlignelighed

²² På vej mod nye rammebestemmelser for elektronisk kommunikationsinfrastruktur og tilhørende tjenester: Revurdering af kommunikationslovgivningen i 1999: KOM (1999) 539 endelig.

²³ EFT L 238 af 9.9.1999.

over hele Fællesskabet. Hvor det skulle vise sig nødvendigt, vil man undersøge, hvordan man kan udfylde huller i dataene.

- Sundhedsovervågningsprogrammet tager sigte på at udvikle rammer for sammenlignelige sundhedsindikatorer og -data i EU. Disse indikatorer vil muliggøre en bedre forståelse for de forskellige handicapter og -grader i relation til hverdagsaktiviteter, deltagelse i samfundslivet og arbejdsevner.
- Det 5. rammeprogram for forskning og udvikling (for perioden 1998-2002) vil bidrage betydeligt til at forbedre vidensgrundlaget om handicap, navnlig via dets program "Livskvalitet og forvaltning af levende ressourcer", via dets hovedaktion "Den aldrende befolkning" og via aktionsområdet "Forskning om handicappede". De tager sigte på at forbedre handicappedes livskvalitet og uafhængighed, navnlig ved at forbedre deres sociale og fysiske miljø (f.eks. rehabiliterings- og hjælpeteknologi) og en effektiv og betimelig levering af de social- og sundhedsydelser, der er til rådighed for dem.

4.2. Udformning af rummelige EU-programmer

På EU-plan ser Kommissionen frem til at udforme programmer, der er åbne og tilgængelige for alle EU-borgere, og hvor handicappedes individuelle og særlige behov er indarbejdet i selve kernen af disse programmer. Samtidig erkender den, at de særlige behov, der følger af handicap, ikke altid kan imødekommes i alle de ordinære programmer. Hvor dette er tilfældet, er det Kommissionens overordnede mål at tilvejebringe supplerende foranstaltninger, der har til formål at gribe ind i det generiske program og sikre, at ingen nægtes adgang til at deltage blot på grund af handicap.

- Kommissionen vil søge at sikre handicappedes deltagelse i de ordinære programmer. I denne forbindelse vil den tilvejebringe de særlige foranstaltninger, der skal til for at imødekomme handicappedes særlige behov, med henblik på at sikre, at de virkelig har lige muligheder. Der vil også blive taget hensyn til de omkostninger til særlige foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at muliggøre en sådan deltagelse, i forbindelse med beregningen af den fællesskabsstøtte, der skal tildeles, for så vidt som de budgetmæssige rammer tillader dette.

4.3. Eksemplets magt

Kommissionen vil for at fremme sin forpligtelse til at skabe en barrierefri service, der er tilgængelig for alle, såvel som for at øge troværdigheden i sine henstillinger til andre aktører fortsat tilskynde til udvikling af bedste praksis inden for sin egen organisation.

a) Beskæftigelse

Handicappede er i betydelig grad underrepræsenteret på arbejdspladsen, og det gælder også det europæiske tjenestemandssystem. Sammen med de andre institutioner vedtog Kommissionen i 1998 en kodeks for god praksis om beskæftigelse af handicappede. Følgende punkter i kodeksen er af særlig betydning: tilpasning af undersøgelses-/rekrutteringsprocedurerne til handicappede ansøgers behov, adgang til særlig uddannelse for handicappede embedsmænd, når dette måtte være nødvendigt, personalefastholdelsesforanstaltninger, der omfatter teknisk støtte, reorganisering af arbejdet og fleksibel eller deltidsansættelse samt ret til rimelig indretning af arbejdsmiljøet.

Kommissionen anser det yderst vigtigt at gennemføre kodeksen yderligere og støtte de handicappedes deltagelse inden for Kommissionens tjenestegrene. Dette vil også være med til at påvise de handicappedes værdifulde bidrag til arbejdsstyrken og forbedre følsomheden omkring dette spørgsmål blandt det øvrige personale.

- Kommissionen vil inden for rammerne af sin interne reform træffe de nødvendige foranstaltninger for at lette handicappedes adgang til at arbejde inden for det europæiske tjenestemandssystem. De spørgsmål, som der er behov for at gøre noget ved, er: tilrettelæggelsen af ansættelsesprøver, karriereudvikling, administrativ bistand og tilvejebringelse af hensigtsmæssigt udstyrede kontorer og bygninger. Der vil ligeledes blive peget på stillinger, som nemmest kan varetages af handicappede.
- Kommissionen vil tilskynde personalet til at følge handicapoplysningskurser, som omfatter oplysninger om spørgsmål omkring diskrimination af handicappede såvel som, hvor dette måtte være relevant, indlæg ved folk med forskellige handicap.

b) Adgangsforholdene i forbindelse med Kommissionens bygninger

I forbindelse med ovennævnte kodeks for god praksis har Kommissionen allerede forpligtet sig til at udvikle strategier, der skal sikre, at adgangsspørgsmålene bliver taget i betragtning i forbindelse med enhver opgradering af eksisterende lokaler og valg af nye lokaler. Desuden bør enhver nyindretning, bygningsopgradering og nye bygninger som minimum opfylde eksisterende nationale standarder.

- Kommissionen vil søge at sikre, at kontorer og faciliteter er tilgængelige for dens ansatte og borgere, der besøger Kommissionens tjenestegrene. Den vil sørge for, at en liste over handicapvenlige mødesteder med oplysninger om nærliggende toiletter og faciliteter såsom hjælpeanordninger m.v. regelmæssigt offentliggøres inden for Kommissionen, og at der ved valg af mødesteder bliver taget hensyn til handicappedes behov.

c) Information og kommunikation

Handicappede europæere har samme rettigheder og behov for informationer som andre borgere, og manglen på offentligt tilgængelige informationer i alternative formater forhindrer dem i at få adgang til de informationer, de har brug for.

Kommissionen anvender i stigende grad Internettet som et middel til at give flere mennesker adgang til informationer og andre tjenesteydelser på en betimelig og omkostningseffektiv måde. Tilvejebringelse af informationer og tjenesteydelser i elektronisk form via Internettet har potentialet til at sørge for lige adgang for handicappede og for at sørge for en bredere, billigere og hurtigere adgang, end det ellers ville være muligt ved brug af andre formater. Men et dokumentets tilstedeværelse på Internettet er ikke i sig selv en garanti for tilgængelighed. Sprog såvel som dokumenternes fysiske placering kan begrænse adgangen til informationer og skabe barrierer for handicappedes fulde deltagelse.

For at kommunikationen skal kunne nå ud til alle og således være effektiv må der tages hensyn til de handicappedes forskellige behov. Handicappede kan have yderligere problemer med at få adgang til informationer i standardformat. Alternative

formater er nødvendige for at formidle oplysninger ud til personer med sanse- eller kognitive handicap.

Ud over den forpligtelse, der er nævnt under punkt 3.3, har Kommissionen til hensigt at gennemføre følgende foranstaltninger:

- Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer vil fremme udviklingen og gennemførelsen af standarder og bedste praksis for at gøre information mere tilgængelig for handicappede borgere. Det vil også støtte udbredelsen af materiale i alternative formater over hele Europa via EU-forlæggerforummet.
- Kommissionen vil ændre sine retningslinjer om adgang til sine dokumenter for at sikre, at publikationer og information om politikker, programmer og tjenester er tilgængelige for handicappede i alternative formater, hvor dette er hensigtsmæssigt og muligt.

d) Integration på Europaskolerne

Rådet og undervisningsministrene forsamlet i Rådet har allerede vedtaget adskillige henstillinger og resolutioner, der sigter på at forbedre integrationen af handicappede børn i de almindelige skoler²⁴. Disse initiativer er ligeledes blevet gennemført inden for Europaskolerne, som er officielle uddannelsesinstitutioner, der henhører under medlemsstaternes regeringers myndighedsområde. Her besluttede bestyrelsen for Europaskolerne i 1995 at nedsætte undervisningsstøtteudvalget med henblik på at omdefinere og gøre rammerne bredere for integration af handicappede på alle Europaskolernes undervisningsniveauer.

- Kommissionen vil fortsat støtte Europaskolernes bestræbelser på at yde passende støtte til handicappede elever med henblik på at integrere dem i deres almindelige klasser og navnlig yde en bedre støtte til elever med særlige indlæringsvanskeligheder.

4.4. Høring af handicappede

Livserfaring giver handicappede de færdigheder og den forståelse, der skal til for hurtigt at identificere de politikker og den praksis, der berører dem eller forhindrer dem i at få adgang til tjenester og faciliteter og for at udtænke mulige løsninger til en takling af disse barrierer. Kommissionen erkender bl.a., at den har hentet sin inspiration til størsteparten af de idéer, der er formuleret i denne meddelelse, i sin fortsatte dialog med handicappede, eksperter og foreninger inden for handicapområdet.

- Kommissionen vil i forbindelse med gennemførelsen af sine initiativer søge at opbygge høringsprocesser til handicapsamfundet og dets repræsentative ngo'er. Afhængig af spørgsmålet vil disse processer variere, således at de er afpasset de særlige omstændigheder (f.eks. deltagelse i rådgivende organer, nedsættelse

²⁴ Se navnlig resolution fra Rådet og undervisningsministrene forsamlet i Rådet fra 31. maj 1990 om integration af handicappede børn og unge i det almindelige uddannelsessystem (EFT C 162 af 3.7.1990).

af referencegrupper eller arbejdsgrupper, udarbejdelse af høringspapirer eller afholdelse af offentlige fora, Internettet m.v.).

- Kommissionen vil for at øge handicapsamfundets evne til at bidrage til udviklingen af politikker og programmer tilskynde til partnerskaber mellem handicaporganisationer, andre ngo'er og arbejdsmarkedets parter; til støttearrangementer og -mekanismer, der tilskynder til et større engagement og konsultation; og til en strøm af information og viden via netværk og forskning ved ngo'er.

4.5. Styrkelse af samordningen mellem Kommissionens tjenestegrene

Den væsentligste mekanisme, der hidtil har eksisteret med henblik på samordning af handicappolitikken på tværs af Kommissionens relevante ansvarsområder, har været Fællesgruppen vedrørende Handicap. Alle relevante generaldirektorater deltager allerede aktivt i gruppen, og den har vist sig at være et effektivt redskab til at øge bevidstheden om handicapspørgsmål og tilskynde til et øget samarbejde på tværs af sektorer inden for dette område.

- Handicapfællesgruppen vil derfor fortsat mødes regelmæssigt for at udveksle information om, hvor langt man er nået med relevante foranstaltninger inden for hvert enkelt politisk område, og overveje udviklingen af eventuelle yderligere foranstaltninger for at optimere både eksisterende ressourcer og komplementariteten mellem tjenestegrene.
- Fællesgruppen vil arbejde på at udvikle revisionsværktøjer og information om handicapspørgsmål til brug for Kommissionens tjenestegrene.
- Kommissionens tjenestegrene vil søge at udarbejde målrettet vejledende materiale for handicappede, der søger hjælp om oplysninger om EU-programmer og -initiativer, der er relevante for handicappede.

5. DEL III: DEN VIDERE UDVIKLING - OPLYSNINGSVIRKSOMHED, STYRKELSE AF SAMARBEJDET OG SKABELSE AF EN FREMDRIFT

Den kurs, der er angivet ovenfor, såvel som det igangværende samarbejde med medlemsstater og ngo'er vil bidrage til, at der gøres fremskridt med at fjerne barrierer og fremme de handicappedes muligheder for at deltage fuldt ud i alle aspekter af samfundslivet.

Nærværende meddelelse fokuserer primært på spørgsmålet om tilgængelighed som en måde, hvorpå man kan øge bevidstheden hos de politiske planlæggere, erhvervslivet og samfundet som helhed for, hvad der er muligt, og hvad der er brug for. Den understreger, at tilgængelighed også tjener et bredere formål, idet den kobler det med fuldt borgerskab i moderne samfund.

Men at gøre dette til en realitet vil kræve deltagelse, støtte og samarbejde fra alle interessenter - myndigheder på alle niveauer, den private sektor, lokalsamfund, frivillige grupper, de handicappede og deres familier. Myndigheder på alle niveauer kan måske nok hjælpe med til at sørge for lederskab, ekspertise og ressourcer, men alle må deltage, hvis vi skal have held til at fjerne de holdningsmæssige barrierer og skabe muligheder for alle europæere.

Med dette mål for øje vil Kommissionen foreslå Rådet, at år 2003 bliver erklæret Det Europæiske År for Handicappede Borgere for at øge bevidstheden, stimulere til deltagelse, skabe en fremdrift for nye politikker og styrke idéen om et europæisk statsborgerskab for handicappede.

Kommissionen vil ligeledes tilskynde ansøgerlandene til at følge denne udvikling i Fællesskabets handicappolitik nøje.

Endelig vil de fremskridt, der gøres med gennemførelsen af denne meddelelse, blive vurderet i en rapport til Rådet og Europa-Parlamentet, der vil udgøre et af Kommissionens bidrag til Det Europæiske År.